

I U D A I C A

Evreii (cu excepția caraților) recunosc două învățături: scrisă (Tanah) și orală (Talmud). Talmudul este un corp de comentarii la Tora - *Neviim* (Proorocii) și *Ketuvim* (Scriverii) - și conține: *Hagada* (narațiuni, pilde) și *Halaha* (legi, reguli sociale, etice, de familie, practică religioasă).

Hagada a fost timp de secole o mângâiere pentru evreii care nu aveau acces la cultura universală, fiind un rezultat al prelucrării folclorice a Tanah-ului. *Halaha* a fost elaborată riguros de învățați. În 1922, Haim Nahman Bialik a publicat la Berlin un articol explicativ „*Hagada și Halaha*”. El scrie că „*Halaha* are un chip sever, iar *Hagada* surâzător... *Halaha* este ca fierul dreptății, *Hagada* este îngăduitoare, milostivă”. *Hagada* nu se bazează numai pe „da” și „nu”, este mai nuanțată. *Hagada* se adresează sufletului, *Halaha* - minții. Ea se reînnoiește mereu, *Halaha* este de neclintit. Dar numai împreunarea lor poate da tărie cugetului evreului. În Talmud, *Hagada* și *Halaha* se contopesc una cu alta, nu există separație. *Halaha* ne învață cum să trăim, *Hagada* ne

Hagada talmudică

îndeamnă la visare, contemplație. De Șabat („Prințesa Șabat”), de sărbători, evreii își amintesc atât de *Halaha*, cât și de *Hagada*. De la leghuda Halevi la Heinrich Heine, „Prințesa Șabat” i s-au dedicat versuri înaripate. În cele 524 de pagini dedicate Șabatului în Talmud, se vorbește mai puțin de *Hagada*. În schimb, la restul

sărbătorilor, *Hagada* trece pe primul loc. *Hagada* - așa cum este publicată în ediții succesive în sec. XX (în Talmud nu există o separație în *Hagada* și *Halaha*) - conține următoarele capitole: „Creația lumii și primele generații”, „Patriarhii”, „Robia și Exodul”, „Mersul în pustiu”, „Judecători, Regi, Prooroci”, „Distrugerea Primului Templu”, „De la Primul la cel de al Doilea Templu”, „Distrugerea celui de al Doilea Templu”, „Rabi Șimon ben Șetah”, „Hilel cel Bătrân”, „Șamai și Hilel”, după care urmează o serie de rabini din perioada elaborării Talmudului, până în sec. VI.

Hagada depășește cu mult Tanahul, ca volum și număr de narațiuni, pilde, iar împreună cu *Halaha*, formând Talmudul, reprezintă un monument impresionant, unic în lume.

Academiile de la Sura și Pumbedita

ABA ARIHA - Rabinul „Cel înalt” al Academiei din Sura

Aba bar Aivu sau Aba Ariha („rabinul cel înalt”) a trăit între anii 175-247, în Babilonia și Palestina, unchiul său fiind un cunoscut învățat, Rabi Hiya. A studiat la Academia lui Iuda ha-Nasi, cel care a finalizat Mișna, parte din Talmud. În anul 217, întemeiază Academia de la Sura, care, alături de cea de la Pumbedita, au fost centre ale iudaismului oriental timp de secole. Academia de la Sura avea la un moment dat 1200 de studenți, aspiranți la titlul de rabin. Se spunea că rabinul Aba Ariha era un descendent din Casa lui David, iar fiica sa era căsătorită cu fiul exilarului (conducător politic în Diaspora orientală). A colaborat cu Samuel, conducătorul Academiei din Nehardeea. Dezbaterile lor pe teme de ritual și drept civil sunt redată în Talmudul babilonian. Rav Aba Ariha a mai lăsat, scrise, rugăciuni închinare Creației, perioade de Lună Nouă. Adversar al ascetismului, el spunea că „în lumea cealaltă, omul va da socoteală de toate bucuriile refuzate”. Din proverbele sale mai reținem: „Dumnezeu se roagă: fie ca îndurarea Mea să triumfe asupra mâniei Mele”, „Dacă spiritul omului nu e liniștit, el nu trebuie să se roage”; „Ceea ce nu este îngăduit în public, nu trebuie îngăduit nici în particular”.

Rabinul ABAIE din Pumbedita

Conducătorul Academiei din Pumbedita (Babilonia) a trăit între anii 280-338 e.n. Era orfan de când s-a născut, iar învățatori i-au fost Rabi bar Nahmani, apoi Iosif bar Hiya (n.n. „bar”, în aramaică, înseamnă fiu). Tânărul Abaie studia ziua, iar noaptea își ara ogrorul. Era un om cu o educație completă: a muncii și a studiului. A colaborat cu Rav Aba, fiind coleg cu acesta. Rav Aba a întemeiat academia din Mahaza. Ne dăm seama, astfel, de nivelul vieții spirituale a Diasporei evreiești din Orientul Mijlociu. Rav Aba sau Rava ne-a lăsat două proverbe de neuitat: „Mai bine să te lași ucis, decât să ucizi un nevinovat” și „De Purim trebuie să bem până când nu-l mai deosebim pe Haman de Mordehai. Este o Serbare a bucuriei”. În anul 323, Rabinul Abaie preia conducerea Academiei din Pumbedita. Discuțiile dintre Abaie și Rava sunt reproduse în Talmud. De altfel, Talmudul conține o serie de dispute (*pilpul*) care constituie un element fundamental al evoluției iudaismului, precum „Dialogurile” lui Platon pentru filosofia antică. Rabi Abaie cerea elevilor săi să devină exemple morale, astfel ca autoritatea rabinică să se bazeze pe respect real și nu impus. „Erudiția și moralitatea sunt surori”, spunea Abaie. El a adus în tradiția iudaică ideea existenței a 36 de înțelepți pe care se „bazează lumea terestră”. Dintre îndemnul său, mai cităm: „Pe robul tău să-l socotești egalul tău”, „Când te rogi, să spui «Dumnezeu nostru» și nu «al meu», pentru că faci parte dintr-o comunitate”.

Din istoria evreilor orașului Rouen

Chicago, venit la fața locului, a constatat că e vorba de o construcție aparținând comunității evreilor din sec. XI. De altfel, în apropiere se află Rue des Juifs și Rue du Massacre (amintind de masacrarea evreilor de către cruciați). Clădirea descoperită este, probabil, a fostei Academii ludaice din Normandia, for superior, cunoscut în sec. XI-XII. Este cea mai veche clădire de acest tip din Franța și dintre cele mai vechi în Europa. În 1499, pe locul academiei, distruse din ordinul unui senior laic ori religios, s-a ridicat Palatul de Justiție al Normandiei. În Rouen, la Biblioteca Municipală, există numeroase manuscrise ebraice. Actuala sinagogă, în funcțiune, se află pe locul fostei biserici Sainte Marie la Petite. La Institutul Tehnologic din Rouen au învățat și au predat cadre universitare, printre care și evrei, care au contribuit la civilizația Franței.

Grupaj realizat de BORIS MARIAN

Un omagiu adus fostului Șef Rabin al evreilor din România, dr. ALEXANDRU ȘAFRAN

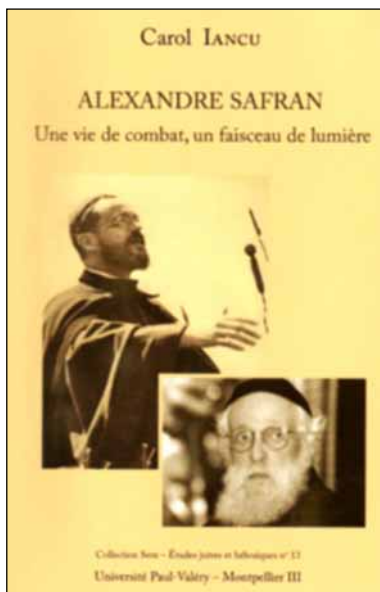
Carol Iancu, istoric, profesor la Universitatea „Paul Valéry” din Montpellier, o personalitate în domeniu, aduce un frumos omagiu unei alte personalități: fostul Șef Rabin al evreilor din România, dr. Alexandru Șafraan, Mare Rabin al Genevei, publicând la Ed. Universității din Montpellier III cartea „Alexandre Safran - une vie de combat, un faisceau de lumière”.

Trăind între anii 1910-2006, acest ilustru iudaist, îndrumător spiritual, om de cultură a traversat cu demnitate cele mai dificile perioade ale secolului XX. S-a născut la Bacău, a fost educat de tatăl sau, rabinul Bezalel Zeev Safran, în spiritul talmudic, al respectului pentru oameni și pentru adevăr. A studiat la Seminarul Rabinic de la Viena, apoi a obținut doctoratul în filosofie. Revinit la Bacău l-a urmat pe tatăl său ca rabin. În 1940 a fost ales Șef Rabin, succedându-i dr. J.I. Niemirower. Avea doar 29 de ani împliniți. A intervenit pe tot parcursul războiului, pentru salvarea multor evrei de la deportare. În 1947, a părăsit România, neacceptând colaborarea cu noul regim totalitar. În 1948, a fost ales Mare Rabin al Genevei. Și-a dedicat viața studiului, scrisului și dialogului dintre evrei și creștini. Pe bună dreptate, Carol Iancu îl numește:

„fascicol de lumină”. A vizitat România de două ori, după 1989. Este demn de reținut faptul că Alexandru Șafraan și-a ales ca temă pentru doctorat: „Sionismul ca problemă mondială”. Este expresia unei viziuni moderne a autorului. În 1933-1939, scria articole în „Tribuna evreească”: „Romantismul și realismul macabean” (despre Ahad Haam și Th. Herzl); în „Renașterea noastră” - „De la Herzl la Dubnov”, despre Nahum Sokolov; în „Curierul israelit”, în „Hasmonaea”, apoi despre Disraeli, Buber ș.a.

S-a preocupat de reprezentarea unor figuri biblice în artă (Esther, Judith), de mari învățați (Philon), de scriitorii H.N. Bialik, Heine, Isaac Abrabanel, de istoria și tradiția iudaică. Dr. Alexandru Șafraan a scris despre prietenii evreilor, precum Lev Tolstoi, Masaryk, Balfour, Emile Zola ș.a. A studiat și a comentat capitole din Biblie, Talmud, dar cele mai originale contribuții le-a adus în cunoașterea Cabalei, toate acestea concretizându-se în cărți publicate în franceză și, la noi, în română, la Ed. Hasefer. Un harnic traducător al Cărților Rabinului Al. Șafraan este Țicu Goldstein.

Pogromul de la Dorohoi (1940), București (1941), Iași (iunie, 1941) au găsit în dr. Al. Șafraan un activ apărător

al evreilor, o conștiință și o voce de neignorat. În spirit sionist, el a încurajat Alia (emigrarea în Ereț Israel). Refugiat în Apus, a întreținut corespondență și a făcut intense schimburi de idei cu Ed. Fleg, Em. Lévinas, André Neher, René-Samuel Sirat, Mare Rabin al Franței. A combătut rasismul, antisemitismul, inclusiv cel din U.R.S.S. Un important rol l-a jucat, alături de Marele Rabin Sirat, în dialogul cu Vaticanul, cu diverse culte religioase. A susținut permanent poziția Statului Israel în lume. A fost ales membru de onoare al Academiei Române, cetățean de onoare al orașului Bacău. Cartea profesorului Carol Iancu nu este doar un omagiu adus unui mare om, ea se constituie și într-o istorie a unei etape importante din istoria lumii moderne.

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 7 iulie 2007 (21 Tamuz 5767), citim Pericopa **PINHAS**, din cartea *Numeri - Bamidbar*. În pericopă, ni se relatează despre o problemă de legislație iudaică, din acea vreme, care prevedea că numai bărbații și, mai ales, primii născuți sunt moștenitorii bunurilor rămase de la părinți. Ce se întâmplă dacă nu există moștenitori-parte bărbătească? Fiicele lui Țefarad, unice moștenitoare ale tatălui lor, care încetase din viață, se prezintă în fața lui Moșe și, într-o formă respectuoasă, îl roagă să le soluționeze problema, respectiv, să le acorde drept de moștenire. Ele sunt însoțite de un mic grup de femei. Feminismul, mișcare care se va naște abia în secolele XVIII - XIX, are un punct de pornire în această pericopă. Moșe rămâne uimit, fiindcă este pus în fața unei situații cu totul inedite și atunci se adresează Domnului: cum să rezolve problema? Divinitatea îi răspunde clar: „Ken” - „Da”. Fiicele lui Țefarad au dreptate. Li se cuvine moștenirea. În generația celor ieșiți din Egipt, femeile sunt considerate, în general, potrivit comentariilor făcute de

înțelepții noștri, un exemplu de devoțiune față de Divinitate, până într-atât încât se consideră „că în favoarea lor, a femeilor credincioase, am fost eliberați din Egipt”.

● Sâmbătă, 14 iulie 2007 (28 Tamuz 5767), citim două pericope - aceasta pentru a echilibra calendarul - **MATOT** și **MAASEI**. În pericopa *Matot* ni se istorisește despre rugămintea triburilor Gad și Reuven de a se așeza lângă Iordan. Cu alte cuvinte, aceste triburi nu doreau nici măcar să intre în țară, ci să rămână pe loc, iar celelalte triburi să treacă Iordanul și să lupte pentru cucerirea Canaanului. Triburile Gad și Reuven erau alcătuite din oameni bogați, posesori ai multor cirezi și câmpiile de pe malul Iordanului erau foarte potrivite pentru creșterea vitelor. În fond - o cerere justificată. Răspunsul lui Moșe era judicios și inteligent: „Frații voștri se vor lupta și voi veți sta aci?”. Moșe a rezolvat logic problema. Da, ei pot lăsa vitele pe aceste terenuri, în grija femeilor, dar bărbații să meargă să cucerească țara, împreună cu frații lor, și apoi să se întoarcă la familii.

● Pericopa **PINHAS** (7 iulie 2007 - 21 Tamuz 5767)

● Pericopele **MATOT - MAASEI** (14 iulie 2007 - 28 Tamuz 5767)

● Pericopa **DVARIM** (21 iulie 2007 - 6 Av 5767)

● Pericopa **VAETHANAN** (28 iulie 2007 - 13 Av 5767)

● Sâmbătă, 21 iulie 2007 (6 Av 5767), citim Pericopa **DVARIM**, prima pericopă din *Deuteronom*. Aceasta sâmbătă o numim *Șabat Hazon*, după Haftara spusă la terminarea lecturii pericopei. Suntem înaintea zilei de *Țișa Be Av* - postul care ne amintește de distrugerea Templului. Povestirile *Kamțta* și *Bar Kamțta*, rememorate cu acest prilej, sunt menite să ne readucă în memorie motivele pentru care înțelepții noștri consideră că a fost distrus Templul. În această povestire talmudică este vorba despre doi oameni care erau certați și o greșală face ca cei doi să se întâlnească și să se insulte public. A umili un om în public este cel mai mare păcat. Ura fără nici o justificare e

și ea un păcat mare. Potrivit opiniilor formulate de înțelepții noștri, Templul a fost distrus din cauza acestor păcate.

● Sâmbătă, 24 iulie 2007 (13 Av 5767), citim Pericopa **VAETHANAN** și numim această sâmbătă *Șabat Hazon*, după Haftara din acea zi: *Hazon leȘaiahu*. În această pericopă - pentru a doua oară în Tora - sunt scrise Cele Zece Porunci. Există o mică diferență între textul din Pericopa *Itro* și cel de aici. Cuvântul „Zhor” („ține minte”) Șabatul, apare în Pericopa *Itro*; aici e scris „Șmor” („pășește”) Șabatul. Comentatorii biblici susțin că ar exista douăsprezece diferențe între cele două prezentări ale Celor Zece Porunci. Vom menționa câteva. Prima oară, ele au fost date generației care a trăit în pustiu și, cu timpul, a decedat. A doua oară, ele au fost adresate celor care urmau să intre în Țara Promisă. Situația socială și mentalitatea lor diferă. Generația care a răătăcit 40 de ani în pustiu mânca Mana și n-avea grijă să se întrețină. Generația care avea să intre în Țara Făgăduinței trebuia să muncească ca să se întrețină. Prima oară, Cele Zece Porunci erau adresate celor care au comis păcatul recăderii în idolatrie, construind vitelul de aur. A doua oară, Decalogul era receptat de urmași.